

IV.- CONCLUSIONS.

Tota vegada conclosa, l'ensenyament trobat i aportat per la tesi mentrestant intentàvem posar les 'coses en ordre' pel que fa als orígens i a l'evolució musical del gènere jazzístic a la ciutat de València fins el 1981, ha pagat la pena i obri nous camins i disponibilitats vers altres intents que intenten apropar-se o vagen a la recerca de noves dades musicals que puguen complementar la xarxa històrica i musical [en tots els estils musicals reconeguts] a la nostra terra, fins i tot més enllà d'encerclar-lo només al món del Jazz tal com hem fet al present treball.

Tot i que la idea inicial del present treball abastava un període desconegut [sobretot pel que feia als seus orígens] degut a la manca d'informació amb la qual partírem, la definició cronològica d'estils, formacions, músics, mitjans de comunicació i difusió del gènere [malgrat no poder ser considerada com a completa a la seua totalitat segons el període analitzat] deixa entreveure una mena d'organigrama sociomusical més definit que no el trobat fins hores d'ara a qualsevol document escrit referit al tema jazzístic a més de fer possible una conclusió de la tesi amb unes referències circumspectes pel que fa als seguiments cronològics, esquema que pot considerar-se com a bàsic a més d'obert a possibles continuïtats que el complementen i l'eixamplen [a partir del 1982, per exemple] tot partint de les dades ací oferides.

El compliment -o no- de la 'posada en ordre' desitjada des del començament del treball per tal d'arribar a comprendre i fer un seguiment del fet jazzístic a la ciutat tota vegada emparellant-lo amb la fi de la dictadura franquista i el naixement del sistema democràtic actual estarà en funció de les premisses artístiques embrionàries del gènere a les nostres terres [Europa, com a referent internacional i Barcelona i Madrid com a referents nacionals d'allò més inexcusables] i de com i de quina manera arrelaren [i també amb quina mesura] dintre de la societat valenciana [envoltada encara pels efectes noucentistes] abans i després de la Contesa Civil fins desembocar [passats els anys seixanta] en una mena d'esclat estilístic abanderat de la llibertat i sinònim de modernitat davant els nombrosos anys de dictadura política i -sobretot- cultural.

Com a apropament vers el Jazz escoltat i interpretat a la ciutat de València, aquesta investigació pot ser l'inici d'altres què giren al voltant de la mateixa temàtica [o d'altres

semblants] eixamplant aspectes desenvolupats al present treball fins termes i punts concrets possiblement no conclusos a la seua totalitat, en bona part deguts a la manca d'informació o d'encert a l'hora de cercar, seleccionar i donar criteri als diversos reculls de dades concretes o personatges que -malauradament- ja no hi són o no tenen parents propers encara vius.

La tesi fa esment especial als anys foscos del règim franquista on el fet de trobar treball com a músic [dintre dels estils musicals diversos de l'època] era simptomàtic de benestar davant la mancança més absoluta dintre de la desfeta societat valenciana de postguerra i on qualsevol intent d'avenç estilístic [no sols restringit al camp musical] podia comportar -entre altres- menyspreu per part de la resta de professionals a més de l'aïllament personal per motius polítics la qual cosa podia -fins i tot- esdevenir en altres tipus de represàlies que podien fer malbé els músics [i les seues famílies] que no seguiren l'ordre establert per les autoritats pertinents.

Fer o pensar en Jazz era gairebé quimèric a més d'utòpic i -malgrat això- queda reflectit a la tesi com fou possible que alguns músics locals [poquíssims] donaren passes menudes dintre de la seua manera d'interpretar i d'entendre el concepte estilístic d'aquella mena de 'moda', passes tot cercant noves sonoritats sense cap referència concreta que no fos una melodia accidentalment escoltada a qualsevol emissora de ràdio, la visió d'una pel·lícula determinada on hi apareixien músics o partitures concretes [poquíssimes] que els deixaven empremta. Als anys de postguerra i successius n'eren molt pocs els microsols al mercat on escoltar veritable Jazz, l'absència de partitures específiques del gènere era d'allò més normal al món musical i ni hi havia cap escola o centre instructiu [tret del conservatori o escoles de bandes] on aprendre. Tampoc eren nombroses les orquestrines grans que pogueren oferir repertoris acurats als seus arranjaments on s'esbrinara la possibilitat de tocar estàndards més o menys reconeguts com a tals i amb una sonoritat potent i moderna doncs la mancança de sales de ball amb carés popular o no hi eren permeses o cap empresari del món de l'espectacle s'arriscava a obrir-les.

Tret de formacions específiques [duos i trios, generalment] que tocaven als pocs cafès del centre de la ciutat que encara oferien música, eren la música de revista, la 'copla' i l'anomenat 'nacionalflamenquismo' foren durant molts anys les úniques

eixides artístiques i monetàries per als músics supervivents de la Contesa Civil que a la ciutat de València romanien o cercaven feina.

El Jazz [si de cas era citat a la premsa o a qualsevol emissora de ràdio local] no deixà de ser la anècdota forana que -al costat de serials i concursos radiofònics, pel·lícules censurades i gens comprometedores i una política cultural visceralment repressiva- era associada a l'esnobisme que enfonsava moralment i espiritualment els països europeus enemics del règim franquista, a la moda nord-americana sutilment suggerida en algunes de les seues pel·lícules més gosades i també -tret de l'anomenat 'Jazz blanc'- a una part de la cultura negra o afroamericana arrelada als Estats Units, cultura considerada inferior [gairebé salvatge] per al règim franquista i sempre sospitosa per a les autoritats eclesiàstiques.

Fins a hores d'ara, la imatge més generalitzada dels nostres avantpassats musicals dels quals hem tingut coneixement [pel que fa a la ciutat de València] estava relegada a un conjunt de fotografies on apareixien agrupacions musicals diverses [generalment amb arrels bandístics] i de plaques amb relleu i bustos diversos de compositors més o menys reconeguts per la història o amb més o menys 'ofici' dintre dels cèrcols musicals locals més assenyalats. La tesi ha intentat dur més enllà de l'estereotip aqueixa imatge predeterminada aportant tot un seguici de personatges rellevants i no sols intèrprets [aficionats al gènere jazzístic, promotors de concerts, professors de música, etc.,] i fonamentals per a allò que seria l'avenir jazzístic d'una part de la història musical de la ciutat, figures en bona part anònimes i tretes a la llum amb aquest treball i que aportaren els seus coneixements musicals, el seu ofici, les seues aficions i el desig d'anar més enllà dels gustos populars [palesats al llarg de les dècades reflectides a la tesi] per tal de confeccionar una xarxa cultural i estructural que aprofitara l'avinentesa de la nova conjuntura político-social de meitat dels setanta i que fera possible que a València ciutat s'escoltara i -tanmateix- s'arribara a tocar amb total desimboltura i sense cap perjudici qualsevol estàndard de Jazz davant els oïents locals, temes que ensem havien estat i continuaven sent interpretats a ciutats amb un bagatge cultural força respectable tal com París, Hamburg o Copenhaguen des d'anys ençà.

Una altra conclusió d'aquesta tesi seria aquella que afegeix un recull definitori i detallat de canvis puntuals pel que fa a la cronologia jazzística de la ciutat que fins ara no sabíem o -si de cas- eren coneguts en part o de manera més aviat superficial que no

cercant i aprofundint als fets i als personatges, canvis i esdeveniments que s'han intentat plasmar al treball tota vedada cercada la informació pertinent, dades -de vegades- força minvades atès el poc moviment jazzístic ofert als diversos escenaris de la ciutat fins ben entrada la dècada dels anys setanta.

Així -doncs- el Jazz ha estat presentat a la tesi sota dos paràmetres complementaris: com a novetat aliena i com a fenomen social associat als balls de moda i estils de vida dels anys vint [Xarleston/Fox Trot].

Una síntesi abreujada del present treball ens du a ressenyar -entre altres tants personatges i esdeveniments- els membres fundadors més significatius del Hot Club de València i la tasca desenvolupada dintre d'una part significativa [tot i que renunciant a la massa popular] de la societat valenciana i es fa un repàs a l'ambient musical a la ciutat abans de la Contesa Civil; de la influència del Jazz com a novetat musical [i 'ballable'] dintre de la vessant lúdica de la ciutat [el Jazz i les falles] també es fa esment així com de les dates concretes -a més d'exactes comparades amb les recollides d'altres publicacions fetes fins ara- d'esdeveniments musicals i músico-socials ocorreguts a la ciutat i que tingueren relleu posterior a mesura que el Jazz anava imposant-se entre una part del col·lectiu de músics locals; de les actuacions musicals [força significatives segons s'allunyem en el temps i desconegudes o mal situades pels historiadors fins ara] dintre del període abastat en aquesta tesi puntualitzant formacions [sobretot als anys setanta i vuitanta] mai recollides a la seua totalitat fins hores d'ara; es contextualitzen influències d'uns músics vers els altres i de les relacions laborals [anys d'escassetat i diversitat estilística i interpretativa al mercat de treball i la seua distribució als indrets on es podia tocar: cinemes, teatres i clubs diversos]; es dona la importància que mereixen els diversos tipus d'instruments [segons formacions i èpoques] i l'arribada de nous [primeres guitarres i contrabaixos electrònics susceptibles de ser amplificats] a més de l'apartat dedicat a les bandes de la VI Flota dels Estats Units d'Amèrica del Nord i les seues visites a la ciutat a partir del 1953.

Pel que fa a repertoris i partitures, s'abasta des de l'anomenada 'època del Swing' fins l'arribada dels primers temes de l'estil brasiler 'Bossa nova' així com l'anàlisi musical dintre de l'evolució de peces tocades per les primeres formacions jazzístiques locals [arranjaments del pianista i director Blas Sales al voltant d'estàndards] on es deixa entreveure quins van ser els gèneres que més van influenciar els músics

valencians de l'època. Així doncs, el canvi de dècada [des dels anys cinquanta que representen a la generació de Sales fins els seixanta amb l'arribada d'algunes partitures d'estàndards, d'instruments més perfeccionats i de noves idees] caldrà ser considerat com a decisiu per a l'assoliment del gènere a la ciutat.

El paper emprat per associacions culturals diverses, empresaris artístics i estaments oficials apareix a la tesi amb la rellevància que els dona haver estat participants d'excepció quan els primers intents per oferir actuacions relacionades amb el Jazz [*Societat Coral El Micalet; Studio S.A., Colectivo Promoción Jazz* i -als primers anys de la democràcia a Espanya- Diputació i Ajuntament de València].

Cal destacar els diversos apartats on es fa esment de la influència musical de la Ràdio a Espanya [a València: Antonio Balanzà], el Cinema [pel·lícules on apareixien big bands i pocs intèrprets de Jazz negres] i la Televisió [tot i que de manera tardana i tenint al presentador i director valencià Pepe Palau com a referent] i aquells on hi són detallats els intents aïllats per incloure el Jazz [o -si de cas- donar-li la importància que mereix] dintre dels ensenyaments acadèmics oficials [el professor Roberto Campos] així com la primera aportació valenciana al 'Third Stream' de Günther Schüller amb l'estrena de *Pensado en Jazz* [Eduardo Montesinos] a més de fer una anàlisi harmònic de la primera peça local composta tot pensant en paràmetres de música clàssica i arranjaments jazzístics.

La premsa escrita local apareix al treball com a difusora d'excepció del gènere i on [cap a la fi dels anys seixanta] es publiquen les primeres crítiques i panegírics d'enregistraments i actuacions de jazzistes reconeguts. A destacar la tasca feta per cartelleres diverses, periòdics [*Levante* i *Las Provincias*] i també per revistes monogràfiques d'àmbit estatal amb distribució i venda puntual a la ciutat.

La parificació jazzística [que no cultural a la seua totalitat] entre la ciutat de València i les ciutats de Barcelona i Madrid també hi és present al llarg de gairebé tota la tesi tot i que sempre hem intentat deixar de costat qualsevol tipus de paral·lelisme que done peu a una possible supremacia d'una ciutat sobre altra, fet que no té res a veure amb la intencionalitat metodològica del treball ni tampoc amb la idea central fonamentada en el recull de dades i l'anàlisi músico-social del naixement i evolució del gènere jazzístic a la ciutat.

La importància donada a la manera de com arribaren i es van difondre les primeres partitures i mètodes jazzístics entre els músics valencians queda reflectida als apartats pertinents doncs donà peu a una nova era dintre de l'espai musical de la ciutat així com l'aparició de la primera escola de 'música moderna' a més d'assenyalar quin va ser el quadre de professors que a ella impartiren les primeres lliçons.

Caldria considerar de cabdal importància [al darrer període esmentat a la present tesi: la fi dels anys setanta] els apartats dedicats als primers clubs de Jazz estables de la ciutat [*Tres Tristes Tigres* i *Perdido*] a més d'anomenar altres indrets menuts [cafès, pubs batejats com a 'sales d'audició'] però força significatius on els músics valencians podien tocar en formacions més o menys estables.

La redacció d'actuacions diverses realitzades a la ciutat es complementa amb una ressenya de formacions i músics que actuaren als diversos Festivals de Jazz organitzats pel 'Colectivo Promoción Jazz' amb l'ajut d'organismes oficials [Diputació, Ajuntament] i d'altres organitzats de manera puntual sota el parany de 'cicles' [de primavera o de tardor] o 'setmanes culturals' celebrats fins desembre del 1981, final del cicle abastat al present treball.

Refermar també en aquestes conclusions la idea inicial reflectida a les propostes aparegudes a la introducció del present treball doncs la cronologia [veritable fil conductor de la tesi] ha fet funcionar el plantejament davant els entrebancs sorgits degut en part al gran o escàs nombre d'elements informatius trobats segons el tipus de recerca elaborada.

Com a cloenda al present epíleg conclusiu cal fer esment a la lectura innovadora que s'ha pretès donar en aquesta tesi pel que fa a la seua aportació historiogràfica i al fet d'haver-hi intentat 'posar en ordre' allò que molts músics i estudiosos del tema intuïem però que no hi era considerat necessari i ni tampoc posseïdor de la força adient per tal de fer-nos llançar a la recerca de dades que refermaren amb més rotunditat tot un seguici de llegendes musicals no concatenades en el temps, de rastres deixats als cercles musicals de la ciutat per intèrprets admirats al seu moment i dels quals s'ha estès la màxima admirativa d'altres músics i aficionats sota el paràgraf 'deien que feia Jazz' i de punts concrets d'inflexió davant el fenomen jazzístic que van permetre desenvolupar un gènere per la qual la conjuntura existent permetia poc de marge a més de comptar amb mitjans estructurals força esquifits per dur-lo endavant: instruments envellits, músics

poc preparats tècnicament, manca de sales d'audició i -sobretot i al llarg de molts anys- escassetat de treball al món de la música en general tal i com aquesta tesi demostra fent un seguici cronològic de l'estat de la qüestió.

De resultes de tot aquest treball, no resulta temerari afirmar que l'aportació afegida amb la tesi [en la mesura sota la qual puga avaluar-se des del prisma historicista i musical] podria donar peu a altres treballs basats [en part o a la seua totalitat] en trets semblants als ací oferts tot i que no prenguen el Jazz o el món jazzístic com a punt de sortida.

La tesi deixa la porta oberta vers altres treballs d'investigació que -no obstant això- podrien cercar altres gèneres musicals més o menys propers en el temps i interpretats per músics valencians [Rock, Heavy Metal, Minimalisme, Rock Simfònic, Rock Electrònic, Performances diversos, etc.] i amb un desenvolupament circumscrit també a l'àmbit local o provincial: biografies de músics valencians amb una trajectòria no massa reconeguda al seu moment ni a hores d'ara i estudis i interpretacions històrico-musicals diverses pel que fa a la vessant estructural i conjuntural [ací el marge podria fins i tot eixamplar-se més enllà de la ciutat de València] davant els primers canvis estilístics i formals dintre de l'anomenada 'música moderna' apareguts i desenvolupats a la ciutat -sobretot- als anys seixanta.

V.- REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.

V.I BIBLIOGRAFIA.

- Abad, V. [1987]. *València. Marzo de 1939*. Ajuntament de València. València.
- Albert, Pierre [1994]: *Historia de la Radio y la Televisión*. Fondo de Cultura Económica. Méjico D.F.
- Alfaro Taboada, Rafael [1949]. *El primer libro de un aficionado: (andanzas y desventuras)*. Castalia, València. Altres Artícles a la revista *Información Comercial Española* [maig, 1950 - juny 1951- juny 1952].
- Allen, Bob / Bradley, Lloyd / Briggs, Keith / Cobo, Leila / Douse, Cliff / James, Hale / Jenkins, Todd / Mandel, Howard / Mathieson, Kenny / McDonough, John / Milkowski, Bill / Mulholland, Garry / Nallon, Steve / Noble, Douglas J. / Potton, Ed i Schafer, William[2007]. *Jazz: la historia completa*. Pròleg de John Scofield. Ma non troppo. Ediciones Robinbook. Barcelona.
- Alonso Tomàs, Miguel - Bas Carbonell, Manuel [2003]. *100 años junto a la música: 1903 - 2003*. 'I Centenari de la Unió Musical de Llúria'. Diputació de València.
- Araque, Luis [1946]. *Defensa de la Música de Jazz*. Ediciones Algueró. Barcelona.
- Arias, Fernando [1996]. *La València de los años 30. Entre el paraíso i el infierno*. Ajuntament de València.
- Armstrong, Louis [1954]: *My Life in New Orleans*. Da Capo Press. Nova York.
- Baguet Herms, Josep Maria [1993]. *Historia de la Televisión en España: 1956-1975*. Ed: Feed-Back Ediciones. Barcelona.

- Balsebre, Armand [2002]. *Historia de la radio en España - Volumen II [1939-1985]*. Catedra/Signo e imagen. Madrid.
- Barnett, Anthony. *Black Gypsy: The Recordings of Eddie South: An Annotated Discography*. Lewes, East Sussex: AB Fable.
- Bausch, Armando [1985]. *Jazz in Europe*. Phl. Trier.
- Bechet, Sydney [1978]. *Treat It Gentle*. Twayne 1960 - Da Capo 1978.
- Berendt, Joachim E. [1986]. *El Jazz. De Nueva Orleans al Jazz-Rock*. Fondo de Cultura Económica. Mèxic/Madrid.
- Bergreen, Laurence [1997]: *Louis Armstrong : An Extravagant Life*. Broadway Books.
- Blanquer Ponsoda, Amando [1989]: *Anàlisis de la Forma Musical*. Piles. València
- Byrd, John E. [1990] [as dictated to Rae Harrison Wooding] *Dean of jazz ['Degà del Jazz']: The Life and Music Sam Wooding, Jr.*
- Casas, Àngel [1972]: *45 Revoluciones en Espanya [1960, 1970]*. Editorial Dopesa. Colección Espectáculo. Barcelona.
- Castelló, Gonçal [1987]. *València dins la tempesta*. Edicions del Bullent. València.
- Chilton, John [1987]. *Sidney Bechet the Wizard of Jazz*. London. MacMillan.
- Clayton, Peter, i Gammond, Peter, [1990]. *'Jazz A-Z'*. Taurus. Madrid.
- Coker, Jerry [1977]: *El lenguaje del Jazz*. Col·lecció 'La música y los músicos'. Editorial Victor Lerú. Buenos Aires.
- Crespo, Javier, i altres autors [1987]. *La informació a la Comunitat Valenciana*. Generalitat Valenciana. Presidència. Direcció General de Mitjans de Comunicació. València.
- Debussy, Claude [1987]. *El Sr. Corchea y otros escritos*. Alianza Música. Madrid.
- Díaz, Lorenzo [1992]. *La Radio en España, 1923-1993* [pròleg de Manuel Vázquez Montalbán]. Alianza Editorial, S.A. Madrid.
- Díaz, Lorenzo [1994]. *La Televisión en Espanya: 1949-1995*. Pròleg d'Eduardo Haro Tecglen. Alianza Editorial, S.A. Madrid.

- *Diccionario de la Música Valenciana*. Dtor: Emilio Casares Rodicio. Iberautor Promociones Culturales SRL. Madrid. 2006.
- Díez de Tejada, Vicente [1929]. *El signo de Siva*. La Novela de Hoy. Madrid.
- Driggs, Frank, & Lewine, Harris [1982]. *Black Beauty, White Heat, 1920-1959* [A Pictorial History of Classic Jazz]. William Morrow and Company, Inc. Nova York.
- Eileen Southern, Eileen, i Kernfeld, Barry [2002]. *Eubie Blake: The New Grove Dictionary of Jazz, 2nd Edition, Vol. 1*. London: MacMillan.
- Diversos autors. *Diccionari de la Llengua Catalana* [1993]. Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona.
- Diversos autors. *Diccionari Pràctic d'Ús del Valencià*. Edicions Bromera. Alzira, 1999.
- Diversos autors [1980]: *Nueva Enciclopedia Larousse*. S.A/Planeta S.A. Barcelona].
- Diversos autors [1996]. *València, capital de la República*. Amparo Ranch [musicòloga]. València, Faro Cultural, octubre 1936-novembre 1937. Pròleg de Ricard Pérez Casado. Ajuntament de València.
- Diversos autors [2002]. *The New Grove Dictionary of Jazz, 2nd Edition, Vol. 1*. London: MacMillan.
- Dixon, Robert M. i Jon Godrich [1969]: *Blues and Gospell Records, 1902-1942*. Londres.
- Feather, Leonard [1960]. *The new edition of the Encyclopedia of Jazz*. Bonanza Books. Nova York.
- Ferriz Llorens, José [2004]. *Sesenta años de vida musical. Memorias*. Generalitat Valenciana/Institut Valencià de la Música [Biblioteca de Música Valenciana-Sèrie Menor] València.
- Fitzgerald, Scott [1945]. *The Jazz Era*. [Inclòs en *The Crack U*]. Edmund Wilson Ed., Nova York.

- Galán Gisbert, Luis [1988]. *Después de todo: recuerdos de un periodista de la Pirenáica*. Pròleg de Manuel Vázquez Montalban. Sèrie Memòria rota. Exílios y heterodóxias. Anthropos. Barcelona.
- Galbis López, Vicente [2006]. Bandas [V-VI]. Pàg. 89. *Diccionario de la Música Valenciana*. Dtor: Emilio Casares Rodicio. Iberautor Promociones Culturales S.R.L./Institut Valencià de la Música.
- Galbis López, Vicente [2006]. Valencia [V-VI]. Pàg. 523. *Diccionario de la Música Valenciana*. Dtor: Emilio Casares Rodicio. Iberautor Promociones Culturales S.R.L./Institut Valencià de la Música.
- Garcia, Jorge [2006]. Valencia [I-II]. Veu 'Jazz', Pàgs. 509/512. *Diccionario de la Música Valenciana*. Dtor: Emilio Casares Rodicio. Iberautor Promociones Culturales S.R.L./Institut Valencià de la Música.
- Garcia Herraiz, Federico [2001]: *Studio y el Jazz: tiempos difíciles*. Enrique Herreras: 'València Cinema' [Studio SA: 25 años de resistencia cultural]. Algar Editorial. Alzira.
- Garcia Herraiz, Federico [1992]. 'El Jazz en València'. *Historia de la Música de la Comunidad Valenciana*. Pàgs. 461/468. Editorial Prensa Valenciana, S.A.
- Garcia Martínez, Jose Maria [1996]. *Del Fox-Trot al Jazz Flamenco: El Jazz en Espanya, 1919-1996*. Alianza Editorial, S.A. Madrid.
- Gelatt, Roland [1977]: *The Fabulous Phonograph, 1877-1977*. Nova York, 1977.
- Girona Albuixech, Albert [1996]. *València, capital de la República*: Diversos autors. [Prof. Història Contemporània Universitat de València]. Premsa i propaganda a València [1936-1939], pàgs. 57, 58 i 59. Pròleg de Ricard Pérez Casado. Ajuntament de València.
- Mouëllic, Gilles [2000]: *Jazz et cinéma*. Col·lecció Essais/Cahiers du cinéma. Rennes.
- Goddard, Chris [1979]. *Jazz away from home*. Paddington Press. Nova York - Londres.

- Gubern, Roman [1976]: *La censura: función política y ordenamiento jurídico bajo el franquismo, 1936-1975*. Ed: Península. Barcelona.
- Handy, W. C. *Father of the Blues*. [llibre autobiogràfic, 1873-1958].
- Hernández, Miguel, i Pla i Beltran, Pasqual [1980]. *Colección de canciones de lucha*. Artes Gràf. Soler, SA. València.
- Herrera, Enric [1987]. *Teoria Musical i Armonía Moderna*. Antoni Bosch. Barcelona.
- Herreras, Enrique [2001]. *València Cinema [Studio SA: 25 años de resistencia cultural]*. Algar Editorial. Alzira.
- Ibarrola, Alonso [1992]. *La Televisión en España: de la Dictadura a la Democracia*. Televisión y vídeo de creación en la Comunidad Europea. Madrid.
- Kernfeld, Barry [edited] [1988]. *The New Grove Dictionary of Jazz*. London: MacMillan. Nova York Times, July 7, 1985. New Yorker, July 1, 1985.
- Kirchner, Bill [2000]. *The Oxford Companion to Jazz*. Oxford University Press Inc.
- LaRue, Jean [1989]. *Anàlisis del Estilo Musical*. Labor, S.A. Barcelona.
- Leitao de Barros, Júlia [1990]. *Os night club de Lisboa nos años 20'*. Lucifer Edições. Lisboa. Cit. 'Os bailarines de cera'. Diari ABC, 9 de setembre del 1927.
- Levine, Mark [1989]. *The Jazz Piano Book*. Sher Music Co. Petaluma. Califòrnia.
- Longstreet, Stephen i Dauer, Alfons M. [1963]. *Enciclopedia del Jazz*. Editorial Científica Eco. Barcelona.
- López-Chavarri Andújar, Eduardo [1985]. *Breviario de Historia de la Música Valenciana*. Piles. València.
- López-Chavarri Andújar, Eduardo [1986]. *100 Años del Certamen Internacional de Bandes de València*. València. Ajuntament de València.
- López de Haro, Rafael [1924]: *Futbol ... Jazz-ban'*. La Novela de Hoy. Madrid.

- Lotz, Rainer E. [2006]. *Jazz and hot dance in Spain*. Harlequin H.Q. R. F. A.
- Lloréns, Tomàs [1971]. *El Moviment modern i el socialisme a l'Arquitectura i l'Urbanisme valencians*. Arguments-Ed. L'Estel. València.
- Martí Soro, José [1979]. *Crònica del Ateneo Mercantil de València, 1879-1978*.
- Mas Ivars, Miguel [1980]. *Nuestra historia*. Mars-Ivars Editores S.L.
- Meeker, David [1977]. *Jazz in the Movies. A guide to Jazz Musicians 1917-1977*. Pròleg de Shorty Rogers. Talisman Books, Ltd. Londres.
- Monfort, Enrique, i Carrillo, Luisa [Documentació] [2003]. *Banda Municipal de València: cien años de música*. O.A.M. Palau de la Música/Ajuntament de València. València.
- Mouëllic, Gilles [2000]. *Jazz et cinéma*. Collection Essais. Editions Cahiers du Cinéma. París.
- Mozas, Javier, i Hernández, Gil-Manuel [Associació d'Estudis Fallers]. Hernández, Gil-Manuel [1996]. *Falles i franquisme a València*. Afers. Catarroja/València.
- Ombuena, José [1971]. *Valencia, ciudad abierta*. Edicions Prometeo S.L, València.
- Panassie, Hughes [1971]: *Louis Armstrong*. Da Capo Press. Nova York.
- Papo, Alfredo [1985]: *El Jazz a Catalunya*. Edicions 62. Barcelona.
- Papo, Alfredo [1986]. *30 años de Jazz vistos por Aguilar Moré*. Ediciones Nauta. Barcelona.
- Pemán, Jose Maria [1937]: *La Almoneda*. Acte III. Sevilla. Citat per Fernando Diaz-Plaja [1974]. *La Vida Cotidiana en la Espanya de la Guerra Civil*. Edit-Crónicas de la Historia. Madrid.
- Peñín, Alberto [1978]. *València 1874-1959. Ciudad, Arquitectura y arquitectos*. E.T.S.A.V. València.
- Pérez Puche, Francisco [2003]. *Americanos en València 1945-1959*. Luces de la Ciudad. Ajuntament de València.

- Piston, Walter [1992]: *Contrapunto*. Labor, S.A. Barcelona.
- Pujol Baulenas, Jordi [2005]. *Jazz en Barcelona: 1920 - 1965*. Almendra Music, S.L. Barcelona.
- Ramón Pardo, Fernando i J. [1982]. *Esto es televisión*. Aula Abierta. Salvat. Barcelona.
- Rimbau Moller, Joan [1995]. *La discoteca ideal del Jazz*. Enciclopedias Planeta. Planeta S.A. Barcelona.
- Riquelme, Jesús [2000]. *Antologia comentada de Miguel Hernandez*. Ediciones de la Torre.
- Romeu Alfaro, F.[1987]. *Más allá de la utopía. Perfil histórico de la Agrupación guerrillera de Levante*. Institució Alfons el Magnànim. València.
- Rose, Al [1969]: *Eubie Blake*. Schirmer Books. Nova York.
- Ruiz Monrabal, Vicente [1993]. *Historia de las Sociedades Musicales de la Comunidad Valenciana*. València. Federación de Sociedades Musicales de la Comunidad Valenciana.
- Rust, Brian [1978]: *The American Record Label Book*. Ed: Arlington House Publishers. Nova York.
- Salaün, Serge [1990]. *El cuplé [1900-1936]*. Espasa Calpe, Col·lecció Austral. Madrid.
- Sanchis Guarner, Manuel [1983]. *La ciutat de València: Síntesi d'Història i de Geografia Urbana*. Ajuntament de València. Quarta edició. València.
- Saz Campos, I., i Gómez Roda, J. A. [1999]. *El franquismo en Valencia. Formas de vida y actitudes sociales en la posguerra*. Episteme. València.
- Sirera, Josep Lluís [1986]. *El Teatre Principal de València: aproximació a la seua història*. Col·lecció Politècnica/26. Institució Alfons el Magnànim. Institució Valenciana d'Estudis i Investigació.
- Solà Cebrian, Rosa [1992]. 'El Jazz en València: un colectivo con peculiaridades'. *Historia de la Música de la Comunidad Valenciana*. Pàgs. 469/470. Prensa Valenciana, S.A.

- Solaz Albert, Rafael [2002]. *Guia de las guias de València: 1700-1975*. O.P. Publicaciones. Ajuntament de València.
- Stanton, Edward F. [1989]: *Hemingway en Espanya*. Castalia S.A. Madrid.
- Southern, Eileen [2001]: *Historia de la Música Negra Norteamericana*. [Or: 'The Music of Black Americans. A History']. Ed: Akai, S.A. Madrid.
- Southern, Eileen. *Eubie Blake*. Barry Kernfeld.
- Suñé, Albert [1981]: Història del Jazz a Catalunya. *Avui*, abril-juliol.
- Torrente Ballester, Gonzalo [1990]. *Cotufas en el Golfo*. Destino. Barcelona.
- Vázquez Montalbán, Manuel [1973]: *El libro gris de la televisión espanyola*. Ed: 99. Madrid.
- Vila San Juan, Juan Felipe [1981]: *La trastienda de TVE*. Ed: Plaza y Janés. Barcelona.
- Viñuales Lorenzo, Juan [1997]. *Jazz; la crónica de un siglo*. Time Life Books.
- Wein, George [2004]: *Myself Among Others: A Life in Music*. Da Capo Press.
- Woll, Allen [1989]. *Black Musical Theater*. Louisiana State University Press, 1989.
- Zabala, Fernanda, i Marí, Rafa [1999]. *La València de los años 60*. Luces de la ciudad. Ajuntament de València.

V.2 REVISTES ESPECIALITZADES i ALTRES PUBLICACIONS.

- Anònim [1964]. Quien es quien del Jazz en 1964. *Cartelera SIPE*. 680. València.
- *Antena de radio y televisión* [2003]. 106. Juliol. Págs 35 - 36.
- Álvarez, Jorge: Academia Española de la Radio.
- Araque, Luis [1948]. *Ritmo*. Maig.
- Aznar Soler; Mancebo; Sirera; Alcalde; López; Solà Palerm; Nel Diago [1993]. 60 anys de Teatre Universitari. *Universitat de València Servei d'extensió Universitària*. Novembre/Desembre.
- *Baton Rouge* [1966]: The Future of Form in Jazz The American Composer Speaks: a Historical Anthology.[1770-1965]. G. Chase. Los Angeles.
- Belda, Joaquin [1922]: La música integral. *Nuevo Mundo*. 5 de maig.
- Blasco, J.L. [1981]. Quico se perdió en Perdido. *Que y Donde*. 193. Setmana del 23 al 29 de novembre.
- Blasco, S. Luis [1981]. Una lección de Jazz. *Que y Donde*. 188. Setmana del 19 al 25 d'octubre.
- Bourbon, Jean-Pierre [1964] . *Aria Jazz*. Novembre.
- Casas, Àngel [1970] . *Fotogramas*, 27 de novembre.
- Cerdán Tato, Enrique [2004]. *El País*. 26 de desembre.
- *Club de Música i Jazz San Juan Evangelista. Edición Especial Vigésimo Aniversario*. Madrid, 1989.
- Coll, Julio [1967]. *Cine en 7 Días*. 23 de desembre.
- Coll, Julio [1967]: Jazz en El Micalet de València. *Cine en 7 dias*. 4 de novembre.
- Coll, Julio [1968]: 'Un disco de Elia Fleta'. *Cine en 7 dias*, 23 de juliol.
- Costa, Jose Manuel [1976]. *El País*. 30 de maig.
- *Crónica* [1934]. 30 de desembre.
- Cultura del espectador. Las mujeres del Jazz. *Cartelera SIPE*. 793. València.

- E.E.[1981]. Jazz: Pedro Iturralde. *Mundo Musical*. 7. Setmana del 25 al 31 de maig.
- E.F. [1980]. *Que y Donde*. Octubre.
- *El Mercantil Valenciano* [1932]. 19 de juliol. Núm. 22.350. Pàg. 7.
- El Velluter [1929]. Cròniques catalanes: nòtules del mes. *Taula de les Lletres Valencianes*. Volum II/18. Març.
- Fernan-Gómez, Fernando [1986]. Una injusticia Fiscal. *El País Semanal*. 25 de maig.
- Fonts: Adela Hervás, [Servei de Documentació de Radio Televisió Espanyola - Madrid].
- Fonts: Ana Nogales, [Servei de Documentació de Radio Televisió Espanyola-Catalunya, Sant Cugat del Vallés-Barcelona].
- Garcia Herráiz, Federico[1976]. Actuaciones del grupo Valencia Jazz en el pub Barro. *Cartelera Túrria*. 671. Setmana del 29 de ovembre al 5 de desembre.
- Garcia Herraiz, Federico [1978]. Elia Fleta y el trio de Jean-Luc Vallet. *Cartelera Túrria*. 749. Setmana del 12 al 18 de juny.
- Garcia Herraiz, Federico [1979]. Bill Evans Trio: un modelo de equilibrio y perfección. *Cartelera Túrria*. 829. Setmana del 24 al 30 de desembre.
- Garcia Herráiz, Federico [1980]. El Club de Jazz ‘Perdido’. *Cartelera Túrria*. 869. Setmana del 25 de setembre al 5 d’octubre.
- Garcia Herráiz, Federico [1981]. Actuaciones de Mal Waldron en ‘Perdido’. La dificil libertat de un solitario del piano. *Cartelera Túrria*. 884. Setmana del 12 de gener al 18 de gener.
- Garcia Herraiz, Federico [1981]. Una semana de intensa actividad jazzística. *Diario de València*. Dissabte, 28 de febrer.
- Garcia Herraiz, Federico [1981]. Burton Green Trio. *Cartelera Túrria*. 898. Setmana del 20 al 26 d’abril.
- Garcia Herraiz, Federico [1981]. Dave S. Ware Quartet en ‘Perdido’. *Cartelera Túrria*. 904. De l’1 al 7 de juny.

- Garcia Herraiz, Federico [1981]. Actuaciones del Alan Skidmore Trio. *Diario de València*. 11 de juny.
- Garcia Pintado, Angel [1986]. Esa Música de Negros. *El País*. 1 de setembre.
- Genover, Jaime [1976]. *Vibraciones*. Desembre. Juan, Miguel [editor] [1942]. *Guia Blanco y Azul/Guia de València*. València.
- Gonzàlbez, Jose A. [1979]. *Cartelera Túrria*. 789. Setmana del 15 al 25 de març.
- *Guia Valtur*: Editada per Vicente Ribelles Pérez i Jose Mª Cruz Ramón.
- *Las Provincias* [1949]. La Música Suburbana. Dimarts, 29 de novembre. Pàgina 12.
- *Las Provincias* [1953]. 10 de gener.
- *Las Provincias* [1959]. La música de nuestro tiempo: “¿Qué música es la preferida hoy por los valencianos?” [pàgina 14]. València, 1 de novembre.
- *Levante*, [1959]. 18 de juliol, pàg. 10.
- *Levante*, [1959]. Divendres 11 de desembre, pàg. 2.
- *Levante*, [1965]. Dissabte, 3 de juliol.
- *Levante*, [1965]. Diumenge, 7 de febrer, pàgina 23.
- *Levante* [1965]. Cine-Teatro-Música. Diumenge 14 de desembre. Pàg. 8.
- *Levante*, [1967]. Dimecres, 19 de juliol Montoliu, Tete [1961]. Don Byas y yo. *Aria Jazz*. Maig.
- Marcel, Carles [1968]: Juan Carlos Calderón Jazztet. *Aria Jazz*, desembre.
- Montes, Paco [1970]. *AU*. Novembre.
- Montes, Paco [1976]. *El País*. 6 de juny.
- Moreno, Oscar [2006]. La voluntad de crear. *El Eco Hernandiano*. 11, pàg. 2.
- Navarro, Luis Felipe [1974]. *Cartelera Túrria*. 570. Setmana del 23 al 29 de desembre.
- Navarro, Luis Felipe [1975]. El Rock en sus publicaciones. *Cartelera Túrria*. 596. Setmana del 23/29 de juny.

- Nicolás [1981]. El cuarteto de Dave Pibus en 'Perdido'. *Mundo Musical*. 2. Setmana del 6 al 12 d'abril.
- Ondas [1960]. 'Boletín de la Unión de Radioyentes de EAJ 3 Radio Valencia-EAJ 4 Radio Alcira'. 178 - año IX - Primera quinzena de maig.
- Palacio, Manuel [1992]: Una historia de la Televisión en Espanya. *Arqueologia y Modernidad*. Madrid.
- Palau, Pepe [1980]: 'Jazz, genio y figura'. *Gran Enciclopedia del Jazz*, vol. 1. Pàg. 36. Sarpe. Madrid.
- Papo, Alfredo [1947]. George Johnson. Músico de Harlem. *Ritmo y Melodia*. Abril.
- Pruneda, Juan [1961]. *Aria Jazz*. Febrer.
- *Ritmo* [1950]. Los mejores músicos de Jazz han grabado un disco. Maig-juny.
- *Ritmo y Melodia* [1949]. Febrer.
- Rubio, Jose Ramón [1982] . *ABC*. 8 de novembre.
- Ruvira, Pep [1981]. Un gran pianista. *Que y Donde*. Setmana del 12 al 18 de gener.
- Ruvira, Pep [1981]. Jean-Luc Vallet en 'Perdido'. *Que y Donde*. Setmana del 19 al 24 de gener.
- Ruvira, Pep [1981]. Una lección de Jazz. *Que y Donde*. 155. Setmana del 2 al 8 de març.
- Ruvira, Pep [1981]. Tete Montoliu / Carlos Gonzálbez. *Que y Donde*. 188. Setmana del 19 al 25 d'octubre.
- Sáenz de Tejada, Nacho [1994]. Entrevista a Pedro Iturralde. *El País*, 3 de juliol.
- Torquemada, Jesús [1990]: 'Un cuarto de siglo desde la humilde Plaza de la Trinidad hasta el pretencioso Velódromo'. *Egin*. 18 de juliol.
- Sagarra, Joan de [2003]. Bailando con Bernard Hilda. *El País*. 20 d'abril.
- Sapena Martínez, Sergio [2007]. *La Sociedad Filarmónica de Valencia (1911-1945): origen y consolidación*. Director: Galbis López, Vicent.

Departamento de Comunicacion Audiovisual, Documentacion e Historia del Arte/Facultat de Bellas Artes/UPV. Data de lectura: 2007-12-10.

- Schuller, Günther [1961]: ‘Jazz and Classical Music’. Feather Ed. Third Stream Redefined Saturday Review, xlv [13 May]. Pàg. 54.
- Seguí, Salvador [1975]. *Levante*. 31 de maig. Pàg. 25.
- SGAE. ‘Boletín de Información de la Sociedad General de Autores de España’ [diversos toms en fascicles trimestrals]. Carrer Fernando VI, 4. Madrid.
- SIPE [Servicio de Información de Prensa i Espectáculos], nº 732/10 de maig del 1964. Preu: 2 pessetes. ‘Revista informativa semanal’. ‘Crítica moral y literaria’.
- Solà Cebrian, Rosa. El Jazz en València: un colectivo con peculiaridades. [‘Historia de la Música en la Comunidad Valenciana’]. *Levante*. València.
- *TP. Teleprograma* [1969]. 188. Del 10 al 16 de novembre.
- Trenas, Julio [1969]. *7 Fechas*. Juliol
- Vergara, Antonio [1973]: Jazz y Ostpolitik en el Principal. *Cartelera Túrria*. 518. Setmana del 24 al 30 de desembre.
- Vergara, Antonio [1973]. Tete Montoliu en València. Conciertos organizados por Studio. *Cartelera Túrria*. 469. Setmana del 4 al 10 de juny.
- Vergara, Antonio [1977]. Gene Connors y Peer Wiboris: Jazz vivo [¡Por fin!] en València. *Cartelera Túrria*. 692. Setmana del 25 d’abril a l’1 de maig.
- Vergara, Antonio [1977]. Los recitales del Trio de Ricardo Miralles en ‘Tres Tristes Tigres’. *Cartelera Túrria*. 696. Setmana del 23 al 29 de maig.
- Vergara, Antonio [1978]. El mejor Jazz vivo de la ciudad. Club Tres Tristes Tigres. *Cartelera Túrria*. 751. Del 29 de juny al 2 de juliol.
- Vergara, Antonio [1979]. Jazz y Cine: matrimonio no consumado. *Cartelera Túrria*. 803. Setmana del 25 de juny a l’1 de juliol.
- Vergara, Antonio [1981]. Crónicas. *Quartica Jazz*. 5. Setembre.

- Vidal Guillem, Antonio i Garcia, Jorge [2006]. Diccionario de la Música Valenciana. *Fonografía*. Iberautor Promociones Culturales SRL. Madrid.
- Vigil i Vázquez, Manuel [1956]. *Ya*. 14 de març.
- [Wright, Rayburn [1982]. *Inside The Score*. Kendor Music, Inc. Nova York]. Vuit quaderns. Obres per a big band de Thad Jones, Sammy Nestico i Bob Brookmeyer.
- Wyboris, Peer [1989]. Declaracions a *Jazz Sí*, abril.

V.3 INTERNET: PÀGINES WEB i LINKS.

- <http://books.google.com/books>.
Recerca de llibres de tot tipus a la xarxa.
- http://books.google.com/books?q=Historia&hl=es&as_brr=0&rview=1&source=gbs_hplp_subj
Recerca de llibres d'Història a la xarxa
- [Compositores de la Copla.url](#).
Compositors de la Copla
Artícles publicats a la revista mensual Abanico de Coplas de San Roque [Cadis].
- [Dialnet Servicio de Alertas y Hemeroteca Virtual de Sumarios de Revistas Científicas Españolas.url](#).
- [Directorio de Músicos Espanyoles de Jazz.url](#).
Recerca de músics espanyols a la xarxa [I].
- <http://www.apoloybaco.com/directoriomusicosprincipal.htm>
Recerca de músics espanyols a la xarxa [II].
- <http://en.academic.ru/dic.nsf/enwiki/2664644>
Academic, dictionaries and encyclopedias. Article al voltant del Jazz espanyol.
- <http-www.cultura.mecd.es-cine.url>.
Ministeri de Cultura. Pàgina principal. Filmoteca Española
- <http://www.fiafnet.org/>
Federació Internacional d'arxius Fílmics.
- [Jass.com James Tim Brymn.url](#).
Portal biogràfic de James Tim Brymn.
- <http://www.eyeneer.com/America/index.html>
Arxiu de compositors i músics nord-americans [I].
- <http://jass.com/links.html>
Arxiu de compositors i músics nord-americans [II].
- <http://www.ascap.com/index.aspx>
The American Society of Composers, Authors and Publishers

- <http://www.jazz.com/>
Cercador d'intèrprets de Jazz a la xarxa.
- <http://www.jazz.com/encyclopedia>
Encyclopedia of Jazz Musicians.
Founding Editor: Lewis Porter
Editors-in-Chief: Tim Wilkins and Ted Gioia
- <http://www.jazz.com/music>
Music Reviews.
- www.jazzaldia.com.url.
Donostiako Jazzaldia
Festival de Jazz de Sant Sebastiá. Història
- wikipedia - <http://ca.wikipedia.org/wiki/Jazz>.
Terme Jazz a Wikipedia.
- <http://www.concertinamusic.com/sbox/lists.html>.
The Chemnitzer Concertina Web Site.
Serving the World Since 1996. Music events.
- <http://www.cafeconciertos.com/?cat=2>
El Jazz en España:
'Crisis para una Propuesta o viceversa'. Miguel Ángel Pérez
[Maguil].
- <http://www.sanjuanevangelista.org/agenda/index.html>
Pàgina web del Club de Música i Jazz San Juan Evangelista de
Madrid
- http://bv.gva.es/screens/biblioteca_val.html.
Catàleg General Biblioteca Valenciana
Biblioteca Valenciana Digital
- <http://bivaldi.gva.es/va/estaticos/contenido.cmd?pagina=estaticos%2Finicio>
Sala Gregori Maians. Informació Bibliogràfica
Valenciana.

V.4 ENTREVISTES A PROFESSIONALS DIVERSOS i FAMILIARS DIRECTES DE MÚSICS i PERSONATGES ESMENTATS EN AQUESTA TESI DOCTORAL.

Aquestes són les entrevistes més llargues i/o decisives per al decurs de la tesi, tot i que hi ha també entrevistes d'altres tipus realitzades segons l'agenda de treball i sota variables afegides a la recerca general del tema.

Segons l'ordre alfabètic del primer cognom, les entrevistes més significatives a assenyalar al present treball han estat les següents:

- ❖ Entrevista personal: Àfrica Aguilera Montañana. [Filla de José Aguilera Cerni]. Segons conversa enregistrada a la ciutat de València el 19 d'abril del 2007 a les 16 hores.
- ❖ Entrevista personal: Francisco Alonso Sabater [nebot d'Alberto Alonso Chardí 'Orelletes'. Font de Sant Lluís -l'Horta Sud-. Dimarts, 1 de juliol del 2008.
- ❖ Entrevista personal: Vicente Alonso Veces [28-06-2007, 11,30 hores], fill de Vicente Alonso Gómez, violinista i guitarrista.
- ❖ Entrevista personal: Francisco [Paco] Aranda Salas [València,29 de gener del 2007], bateria.
- ❖ Entrevistes personals i de telefòniques [diverses]:
Paco Artigas Ardit [entrevistes realitzades a partir del divendres 2 de febrer del 2007 a Picassent/l'Horta Sud], crític i *manager road* de formacions de Jazz.

- ❖ Entrevista personal: Julio Balanzà Cano [València, 5 de juliol del 2007] fill d'Antonio Balanzà Farinós.
- ❖ Entrevista personal: Javier Benet Martínez [Xeraco/La Safor, 01-12-07], percussionista i germà del saxofonista Liberto Benet Martinez.
- ❖ Entrevista personal: Mª Antonia Campos Aldana [vídua de Blas Sales Moraguez]. Enregistrada a casa seua [ciutat de València] el dimecres 23 de maig de 2007 a les 11,30 del matí.
- ❖ Entrevista personal: Conxa Campos Arnau, filla de Roberto Campos Fabra, bateria. [Realitzada a les 17 hores de l'1 de desembre del 2007 a Teulada/La Marina/Alacant].
- ❖ Entrevista personal: Lluís Miquel Campos González [València, 18 de gener del 2007], cantant i productor musical.
- ❖ Entrevista personal: Joshua Edelman [Madrid, 17 de juliol del 2007], pianista.
- ❖ Entrevistes personals i de telefòniques [diverses]:
  - Enrique Errando Mariscal i José Mª Errando Mariscal. Primera entrevista personal [a José M^a] realitzada a les 22,00 hores del diumenge 28 d'abril del 2008. Diverses més amb Enrique en dates diferents.

- ❖ Entrevista telefònica: Montserrat Garcia-Albea Ristol, segona esposa de Tete Montoliu [Madrid, a partir del 8 d'abril del 2008 i en diverses ocasions].
- ❖ Entrevista personal: Jesús Glück Sarasibar [segons conversa telefònica, 13,30 hores del dilluns 9 de juny del 2008], pianista, compositor i company d'orquestra d'Alberto Alonso Chardí 'Orelletes'.
- ❖ Entrevista personal: Alícia Gómez Gascó [vídua de José Codonyer Casany. Madrid, 26/II/1933] i Rosa Mª Codonyer Gómez [filla del trompetista. Massanassa, 27/VIII/1963]. Catarroja/l'Horta Sud, dimecres 20/V/2009 a les 16 hores.
- ❖ Entrevista personal: Carlos Gonzálbez Candela [barri de Benimaclet -a València ciutat- a les 11 hores de l'1 de juliol del 2008], guitarrista.
- ❖ Entrevista telefònica: Juan Roberto Gonzalez Rochina [Suïssa], el dilluns 23 de juny del 2008 a les 20,30 hores.
- ❖ Entrevista personal: Angeles López Artigas [La Canyada - l'Horta Oest. 12/IV/2007]. Pianista, cantant i professora.

- ❖ Entrevista personal: Manuel López Torres [Sedaví/l'Horta Sud, el 18 de juny del 2008], trompetista.

- ❖ Entrevista personal: Pilar Manzano Álvaro [vídua de José Borrero Berjón]. Realitzada a València-l'Horta, el 13/XII/2007 a les 19 hores.

- ❖ Entrevista personal: Vicente Màs Quiles, Vicente Palau Pujol i Enrique Llorens Bolinches. El divendres 11 de maig del 2007, a la Cafeteria Riviera de València. Músics valencians de la generació dels quaranta i cinquanta.

- ❖ Entrevista personal: Eduardo Montesinos Comas, diverses entrevistes a casa seua [ciutat de València] des de juny del 2007.

- ❖ Entrevistes telefòniques: Pilar Morales, Nuria Montoliu i Morales i Jordi Blasa i Montoliu, primera esposa, filla i net -respectivament- de Tete Montoliu i Massana [Barcelona i Tarragona, a partir del 7 d'abril del 2008, diverses vegades].

- ❖ Entrevista personal: Jose Mª Morera Buelti [25 d'abril del 2008 a les 12 hores del matí] director de teatre i membre del Consell Valencià de Cultura.

- ❖ Entrevista personal: Luis Felipe Navarro Toledo, crític musical [realitzada a València -barri de Russafa- el dimecres 17 de gener del 2007].

- ❖ Entrevistes personals: Salvador Porter Garcia, mitjançant dues entrevistes: València 20-03-07/17-06-08.

- ❖ Entrevista personal i telefònica: Pep Rovira Sánchez de León [diverses entrevistes realitzades a partir del 14 de febrer del 2007], músic i crític musical.

- ❖ Entrevista telefònica: Pedro Ruy-Blas [Madrid], el dimecres 14 de maig del 2008 a les 12,30 hores. Músic.

- ❖ Entrevista personal i telefònica: Antonio Sambeat Esteve, a Godella-l'Horta Nord, en dates diverses.

- ❖ Entrevista personal: Joaquin [Ximet] Sanz Caffarena [Tavernes de la Vallidigna, 12 de febrer del 2007], saxofonista.

- ❖ Entrevista personal: Alejandro Soler Martínez [València, 26 de març del 2008] qui aleshores dirigia l'establiment de son pare.

- ❖ Entrevista personal: Julia Vallés Mateu, vídua del trompetista Fernando Casanova Úbeda [El Xato de Russafa]. Ciutat de València, dissabte, 16-V-2009 a les 17,30 hores.

- ❖ Entrevista telefònica Elizabeth Vallet [vídua de Jean- Luc Vallet, pianista], realitzada el 2 de juliol del 2008 a les 20,00 hores.

- ❖ Entrevista personal: Jose Tomàs Viciano i Inés Bartrina Campos Tomàs, membres fundadors del TEU.

- ❖ Entrevista personal: José Zaragoza Llàcer [Alcasser/l'Horta Sud, 16-05-08] germà del bateria VicenteZaragoza Llàcer.

Vicent Lluís Fontelles Rodriguez

Ciutat de València [l'Horta].

Gener del 2010.